

ÍNDEX

1- INTRODUCCIÓ	2	2-
ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS I CONTEXT HISTÒRIC	3	
3- METODOLOGÍA	7	
4- DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS I RESULTATS OBTINGUTS	8	
5- CONCLUSIÓ	12	
6- BIBLIOGRAFÍA	14	
FITXES DE REGISTRE DE LES UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES		
PLANIMETRIA		
DOCUMENTACIÒ FOTOGRÁFICA		

1. INTRODUCCIÓ.

En aquesta memòria presentem els resultats del seguiment i excavació arqueològica, del sondeig efectuat dins del pàrking del número 9 del carrer Josep Anselm Clavé, al districte de Ciutat Vella (Barcelona, Barcelonès) .

La construcció d'un ascensor en aquesta finca ha estat el motiu pel qual s'ha fet aquesta intervenció arqueològica. Aquesta obra precisava de la realització d'una caixa excavada al subsòl, dins de l'actual pàrking de la finca, amb l'objecte de situar allà la maquinària corresponent.

Les tasques arqueològiques han consistit en el control i excavació del sondeig, d'acord amb la corresponent resolució de la Direcció General de Patrimoni Cultural, durant els dies 25 i 26 de febrer de 2004.

S'ha de destacar el fet de que quan es va començar el control de les obres, el sondeig per situar la caixa de l' ascensor ja estava mig fet.

L' amplitud i fondària del sondeig han estat determinades per les necessitats constructives de l' ascensor ja esmentat. D'aquesta manera s'ha configurat un espai d'excavació d'aproximadament 2,30 metres de llargada, per 1,50 d'amplada. La cota d'afecció és de 1,60 metres, sense que s'hagi arribat al substrat geològic.

Els treballs arqueològics han estat realitzats per CODEX S.C.C.L., sota la direcció de l'arqueòleg Mikel Soberón Rodríguez. L'execució de la planimetria ha estat a càrrec de Laia Reus.

2. ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS I CONTEXT HISTORIC.

L'espai urbà que ocupa en l'actualitat l'immoble número 9 del carrer Josep Anselm Clavé, és fruit de l'expansió duta a terme a l'època medieval, en la ciutat de Barcelona. El creixement agrícola alt-medieval fixarà uns nous ritmes econòmics que tindran un clar exemple en l'extensió de l'àrea urbana de la ciutat al llarg d'aquest moment.

Abans d'aquesta urbanització medieval, ens hem de fixar en els períodes precedents.

Pel que fa al període romà, aquest espai quedaria fora de les muralles que envoltaven el mont Taber, on es situava el centre de poder de la colònia. La seva ocupació en aquesta època estaria més relacionada amb un ús agrícola, o també donada la seva proximitat a les vies de comunicació, amb un ús funerari.

La intervenció arqueològica duta a terme a la Plaça Joaquim Xirau, (J. Huertas, 1997) corroboraria aquestes dues activitats.

Per una banda es van documentar un seguit d'elements relacionats amb l'explotació agrícola, com són sitges i dipòsits, conjuntament amb estructures indeterminades i un mur isolat. Tot aquest conjunt està datat entre el primer terç i finals del segle I dC i correspondria a una de les *villae* que envoltaven l'espai exterior a les muralles, com és el cas de les documentades a la plaça Antoni Maura, a la Boqueria o a Sant Pau del Camp.

L'ús com a necròpolis dels espais extramurs i propers a les vies, està documentat en la mateixa intervenció arqueològica, descobrint-se un mausoleu romà d'una cronologia posterior a la *villa*, la qual tindria paral·lels

amb les necròpolis descobertes en la zona del govern militar¹, la plaça Antoni Maura, Santa Maria del Mar, Mercat de santa Caterina, així com en la plaça Vil·la de Madrid. La permanència d'aquests centres funeraris a prop de les vies, continuarà en èpoques molt tardanes, el que fa pensar que el cristianisme i la seva plasmació física en el conjunt episcopal de la ciutat, no van aconseguir acabar amb aquesta antiga pràctica.

Ja a l'època medieval, després del probable manteniment del *status quo* durant la tardoantiguitat, els fruits del creixement agrícola i la seva concentració per part dels feudals, propiciaran l'ampliació de la ciutat a partir de les noves necessitats de la classe dominant. D'aquesta manera ja des del segle XII la franja costanera propera a Barcelona es convertirà, principalment per la creixent activitat marítima, en un nou punt d'interès.

Sobretot dins del regnat de Pere I aquesta zona s'anirà urbanitzant. Les dificultats financeres del rei, propiciaran la concessió a grans famílies barcelonines (els Grony, LLull, Miramon, ...) dels drets sobre la costa.

Els documents de la primera meitat del segle XIII ens parlen de la construcció de noves cases, distribució de nous carrers i en unes dates posteriors de la subdivisió d'aquestes propietats. L'àrea que ens ocupa, només va ser urbanitzada després d'aproximadament el 1245.

Paral·lelament al creixement d'aquestes zones es produeix l'arribada de nous ordes eclesiàstics. Dos d'ells, els franciscans i els mercedaris ocuparan emplaçaments al costat de la costa, entre el carrer Ample i el mar. Els mercedaris s'instal·laran al 1232, fundant el convent de la Mercè, i els franciscans, pocs anys abans, al 1229, construint el convent de Framenors. Convent, que acabarà donant nom al carrer, carrer del Dormitori de San Francesc i que actualment s'anomena Josep Anselm Clavé. Els dos convents seran desamortitzats l'any 1836.

¹ BCN, 1991, vol I, pag 218. Es van documentar sarcòfags monolítics i enterraments en fossa simple.

Tot aquest desenvolupament urbanístic tindrà el seu punt àlgid, quan entre l'any 1260 i el 1295 la muralla acabi per envoltar aquests nous barris, situant-los dins de l'espai intramurs i configurant el perfil urbà de la Barcelona baix medieval.

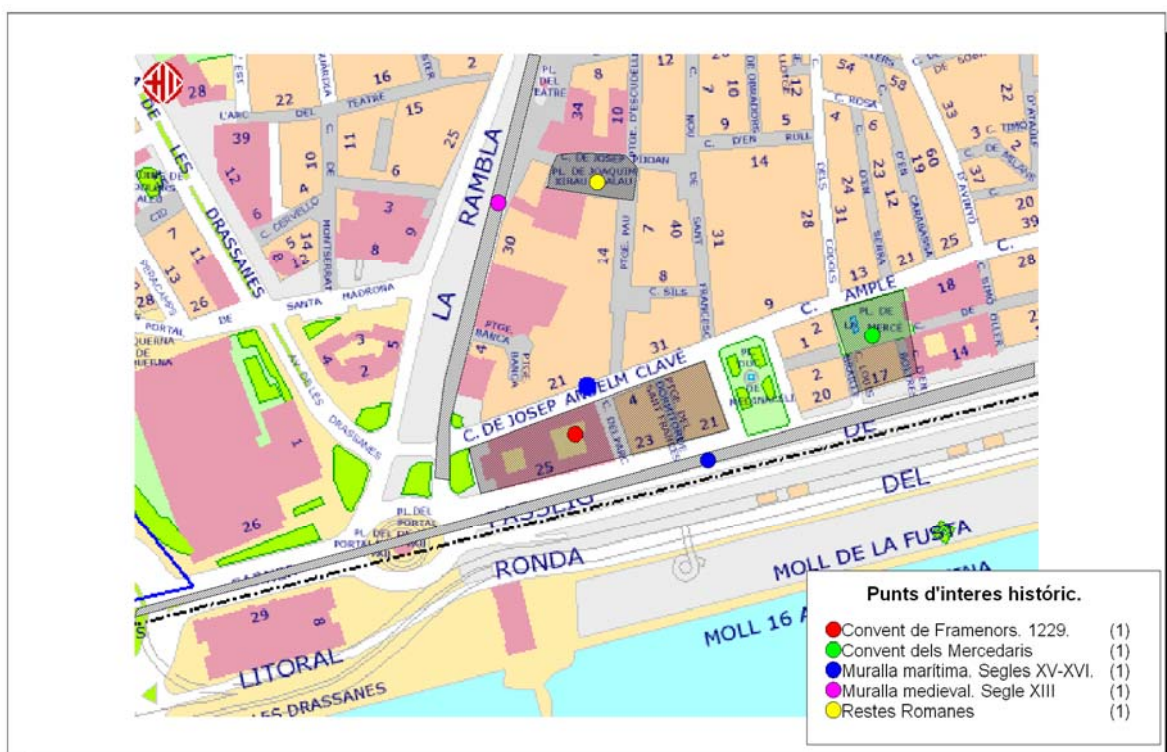
Només un punt quedarà desprotegit dins d'aquests murs, la façana marítima. El primer intent d'emmurallar la línia de mar de l'any 1454 es va veure perjudicat per la construcció del nou port l'any 1477. El nou port obstaculitzava l'aportació de sediments necessaris pel sosteniment del perfil litoral, fet que provocà que la muralla no trigués a ensorrar-se. El mateix problema amenaçava el convent de Framenors.

D'aquesta manera la Ribera quedarà totalment desprotegida, fins al segle XVI, quan es planteja, seguint les noves necessitat poliorcètiques, la construcció d'una nova muralla.

Ja des del segle XIV² el caràcter residencial conferia a la zona una alta valoració urbanística i social. La construcció de la muralla marítima encara millorarà més, l'alta apreciació de l'àrea de Framenors i la Mercè. Aquesta situació que es mantindrà fins al segle XVIII. L'ampliació de la ciutat de Barcelona al llarg dels segles XIX i XX, amb la finalitat de crear nous espais residencial burgesos, no fa decaure la qualitat urbanística d'aquesta zona.³

² Tal i com figura al Fogatge militar de 1389, les majors fortunes es situaven en la línia de Framenors i el Mar.

³ Un bon exemple seria la casa descrita en el document de Registre de la Propietat, referent al número 9 de Josep Anselm Clavé.

3. METODOLOGÍA.

Gran part dels treballs d'obertura del sondeig es van dur a terme sense control arqueològic, fent-se només aquestes tasques al final de l'obra, quan restaven només 30 cm. per baixar.

El mètode de registre estratigràfic es basa en la identificació de les diferents accions en el temps a partir de Unitats Estratigràfiques, i documentació fotogràfica i planimètrica dels diferents estrats, plantejat per E. C. Harris.

Amb l'objectiu d'homogeneïtzar les dades obtingudes, s'utilitza un sistema de base de dades basat en el programa FileMaker, on s'inclou en cada fitxa els respectius apartats de descripció, documentació i relacions estratigràfiques.

Paral·lelament a aquesta tasca, s'ha elaborat la documentació fotogràfica i planimètrica general (escala 1:20) del sondeig.

4. DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS I RESULTATS OBTINGUTS.

A continuació passem a descriure els treballs i els resultats obtinguts.

La intervenció ha estat inclosa dins de les necessitats de l'obra per la construcció de l'ascensor, per tant es precisava excavar el subsòl de l'actual pàrking, fins a una fondària aproximadament d'1,60 metres des del nivell actual.

D'aquesta manera, ens hem limitat a un sondeig de 2,30 metres de llargada per 1,50 d'amplada (foto 2).

Foto 2. Visió general del sondeig. (La reparació que s'observa a la claveguera es va fer durant el procés d'excavació.)

Com ja s'ha esmentat a la introducció, l'excavació al subsòl del pàrking, ja havia començat quan vam iniciar el control de l'obra.

Per tant, el que hem intentat ha estat reconstruir la seqüència estratigràfica a partir dels diferents talls del sondeig, elaborant un parell de seccions (transversal i longitudinal).

D'aquesta manera, ens trobaríem en primer lloc amb el paviment UE:101, sòl actual del pàrking i que en aquesta part fa una lleugera pujada en forma de gual. Per sota d'aquest aniria la seva plataforma, UE:102, feta amb enderroc de ciment, totxos i pedres.

A continuació se situa el paviment de formigó UE:103. Aquest paviment a diferència de l'altre, no fa pujada sinó que es manté a una cota constant. Per sota d'aquest paviment i la seva preparació UE:108, ens trobem amb una sèrie d'estrats i estructures, relacionades amb l'evacuació d'aigües.

En primer lloc dins d'aquest conjunt trobem un nivell taronjós, UE:104 (foto 2), format per runa, argila i sorra, amb força quantitat de material constructiu (bàsicament totxos, morter desfet, pedres, rajoles vidriades blanques, ...).

Foto 2.

Tallant aquest estrat, tindríem un seguit d'unitats estratigràfiques, fruit de la construcció de la claveguera UE:107.

Per una banda, la trinxera UE:105, dins de la qual es construí l'esmentada claveguera; i per una altra, el rebliment, UE:106, que farceix l'espai buit entre la trinxera i la claveguera, format principalment per argila.

Finalment tenim la claveguera UE:107. Es tracta d'una estructura feta amb maons lligats amb morter de calç, i que encara es trobava en ús en el moment de l'excavació.

La seva obertura per part dels operaris de l'empresa constructora, ens va possibilitar conèixer el gruix de les parets, les quals feien aproximadament 10 centímetres; així com la seva fondària interior d'uns 64 centímetres.

D'una altra banda, hem volgut documentar mínimament la presència de pintures murals en la part baixa d'una de les voltes pròximes a l'entrada del pàrking (foto 3 i 4).

Es tracta de pintures no figuratives, a partir de traços corbats d'un color vermellós sobre un fons més pàl·lid del mateix to, fetes segurament amb la tècnica de pintura a la calç. Es troben cobertes per dues capes: primer per un enlluït de calç i posteriorment per un raseiat de ciment.

Pels possibles paral·lels que hem pogut documentar,ensem que es podrien tractar d'unes pintures amb una cronologia entre el primer i segon quart del segle XX.

Foto 3. Situació de les pintures.

Foto 4. Detall de les pintures.

5. CONCLUSIÓ.

En les tasques arqueològiques realitzades al número 9 del carrer Josep Anselm Clavé, no hem documentat cap estructura ni estratigrafia anterior al segle XX.

Malgrat la quasi total absència de material fàcilment situable dins d'una cronologia concreta, únicament un fragment d'una rajola vidriada en blanc similar a les actuals, aparegut en la UE:104, pensem que es pot situar la remodelació del subsòl a finals del primer o inicis del segon quart del segle XX: l'elevació de la cota del sòl, amb l'estrat de runa UE:104 i construcció de la claveguera UE:105, 106 i 107;

Per donar aquesta cronologia, ens basem principalment en la documentació que hem pogut consultar en relació a aquesta finca.

La primera menció documental, fa referència a l'antiguitat de la casa. Tal i com apareix al document de primera inscripció en el Registre de la Propietat de Barcelona, obtindríem una data del 3 de Juliol de 1868⁴. El text fa referència a una herència, per tant la data de construcció hauria de ser més antiga del que figura en el document, com a mínim una parell de generacions.

La següent notícia l'obtenim de l'Arxiu Administratiu Municipal, on la data de construcció es situa al any 1936, encara que en el mateix arxiu disposen d'un document amb data de 16 de novembre de 1921⁵, en el qual es demana permís per reformar el gual d'accés a la casa, retirar una finestra i obrir una nova porta a la façana.

⁴ Reproduïm a continuació el text: "Una casa grande con su jardín y una pluma de agua viva y perenne sita en esta ciudad y calle del Dormitorio de San Francisco señalada de numero 9 comprendida en el distrito cuarto, barrio noveno y cuartel primero hipotecario de Oriente.

Propietarios: Don José Mariat i Comas y Doña Dolores Mariat i Comas por mitades indivisas a titulo de herencia de su abuelo Don Bartolomé Comas.

⁵ Seccion de Fomento-Negociado de obras particulares.1921, expediente 2423.

En el mateix arxiu hi figura com l'edifici és comprat progressivament per Josep Anton Vidal als anys 30.

De tota aquesta informació extraïem, d'una banda, les diferències notables entre la casa del 1868 (jardí, fonts, ...) i la del 1921 (guals, porta, és a dir: un nou accés.), i d'una altra la data de 1936 que figura a l'arxiu com a data de construcció de la vivenda.

Tot plegat ens fa creure que dins d'un procés de remodelació del patí interior, es passaria d'un espai ajardinat amb font, a un altre habilitat com a cotxera, que actualment funciona com a pàrking.

Possiblement entre 1921 i amb la gradual compra de tot el edifici per J. Anton Vidal als anys trenta, es duria a terme la total amortització del jardí i modificació del subsòl mitjançant l'abocament de runa UE:104⁶ i la reforma de les canalitzacions d'aigües fecals de la finca amb la construcció de la claveguera UE:107 i el paviment de formigó UE:103.

⁶ Recordem que es en aquesta UE, la qui a donat la rajola vidrada blanca, amb lo qual, donat la modernitat d'aquesta, pensem que la reforma es faria mes cap als any trenta que no als vint

6 . BIBLIOGRAFÍA.

DURAN i SANPERE, A. Barcelona i la seva historia. La formació d'una gran ciutat. Barcelona. 1975.

GALERA, J. Atlas de Barcelona. Barcelona, 1982

HUERTAS ARROYO, J. Memoria de la intervenció Arqueologica a la Plaça Joaquim Xirau-districte de Ciutat Vella.
Barcelona, 1997.

GARCIA ESPUCHE, A; GUARDIA BASSOLS, M. Espai i societat a la Barcelona pre-industrial. Barcelona, 1986.

RIPOLL i LOPEZ, G. "La transformació de la ciutat de Barcino durant l'antiguitat tardana" dins de BELTRAN DE HEREDIA, J. De Barcino a Barcinona (segles I-VII). Barcelona, 2001.

SOBrequès i CALLICÖ, J (dir.). Historia de Barcelona. Ajuntament de Barcelona. 1992.

FITXES DE REGISTRE DE LES UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

Zona

Composició Geològica

Composició Orgànica

Composició Artificial

Observacions

Datació

Criteri datació

Dades Topogràfiques

Cotes Superiors

Alçada

Cotes Inferiors

Forma Planta

Longitud

Forma secció

Amplada

Forma del Fons

Afecció

Si

Tipus

%

No

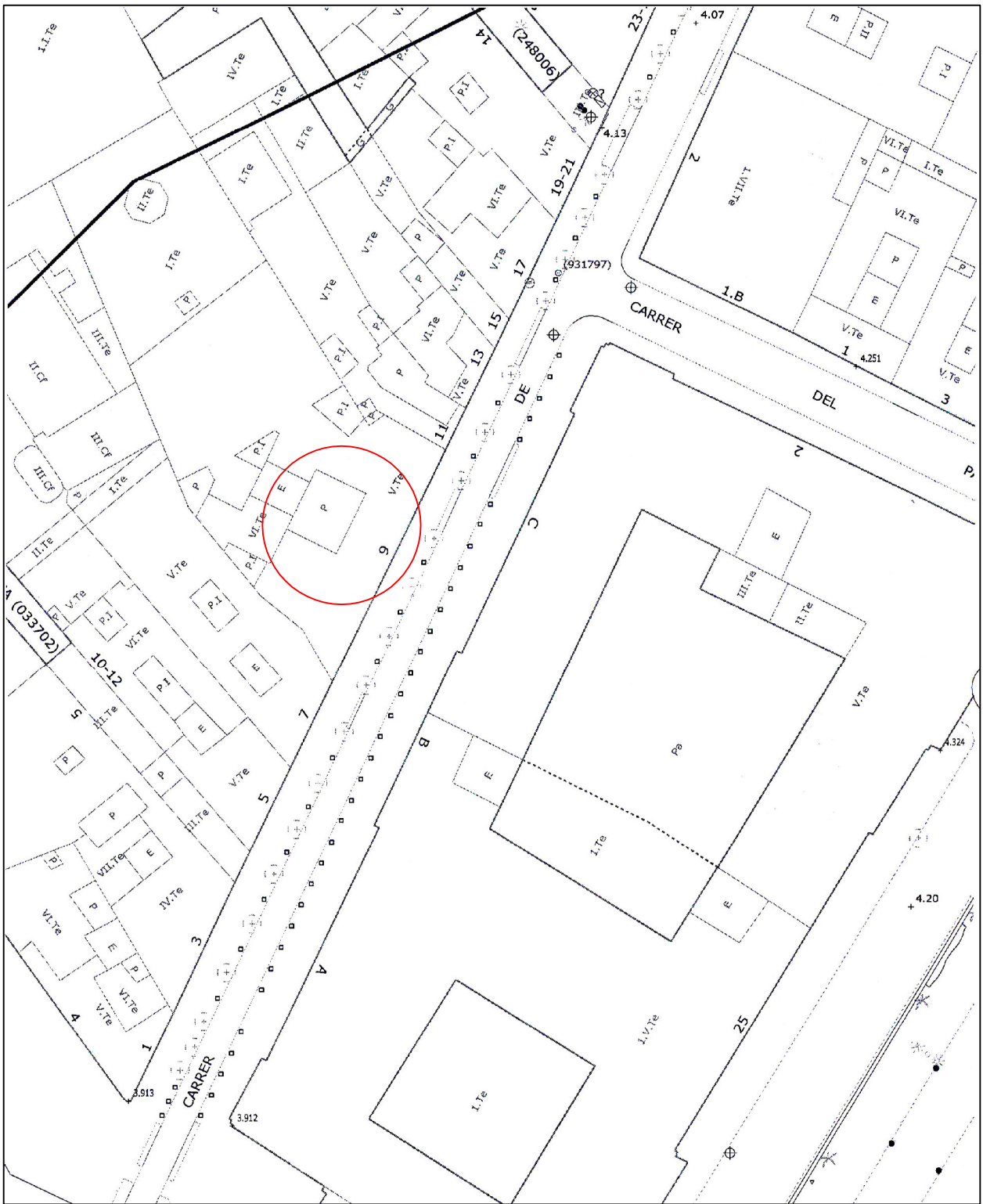
Zona

Composició Geològica **Composició Orgànica** **Composició Artificial** **Observacions****Datació** **Criteri datació** **Dades Topogràfiques****Cotes Superiors** **Cotes Inferiors** **Longitud** **Amplada** **Alçada** **Forma Planta** **Forma secció** **Forma del Fons** **Afecció** Si **Tipus**

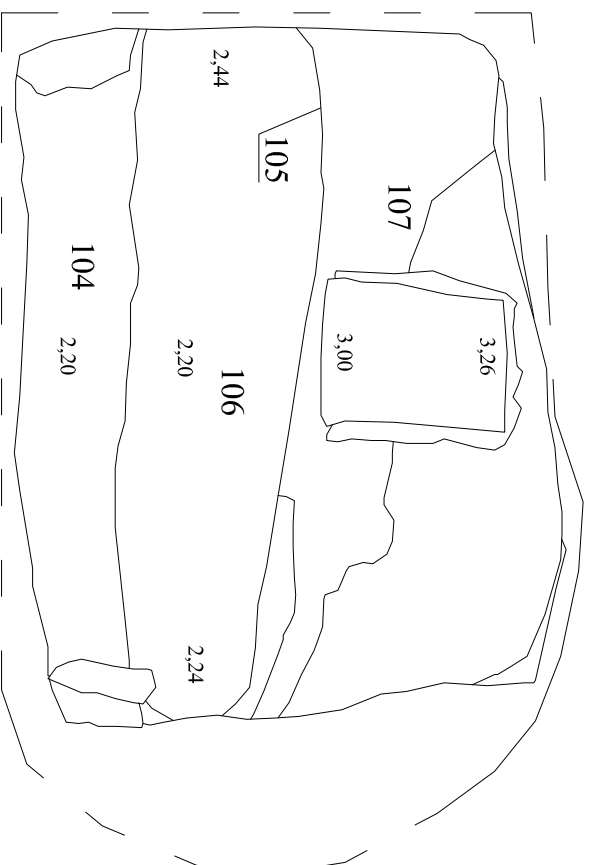
%

No

PLANIMETRIA

	INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL
	C/Anselm Clavé, 9 Barcelona (Barcelonès)	Situació del solar
DIN A4	Escala: s/e	Data: febrer 2004

DIR. ARQUEOLÒGICA

Mikel Soberón

AUTORS

Laila Creus

DIN A4

Escala: 1:20

INTERVENCIÓ

C/Anselm Clavé, 9
Barcelona (Barcelonès)

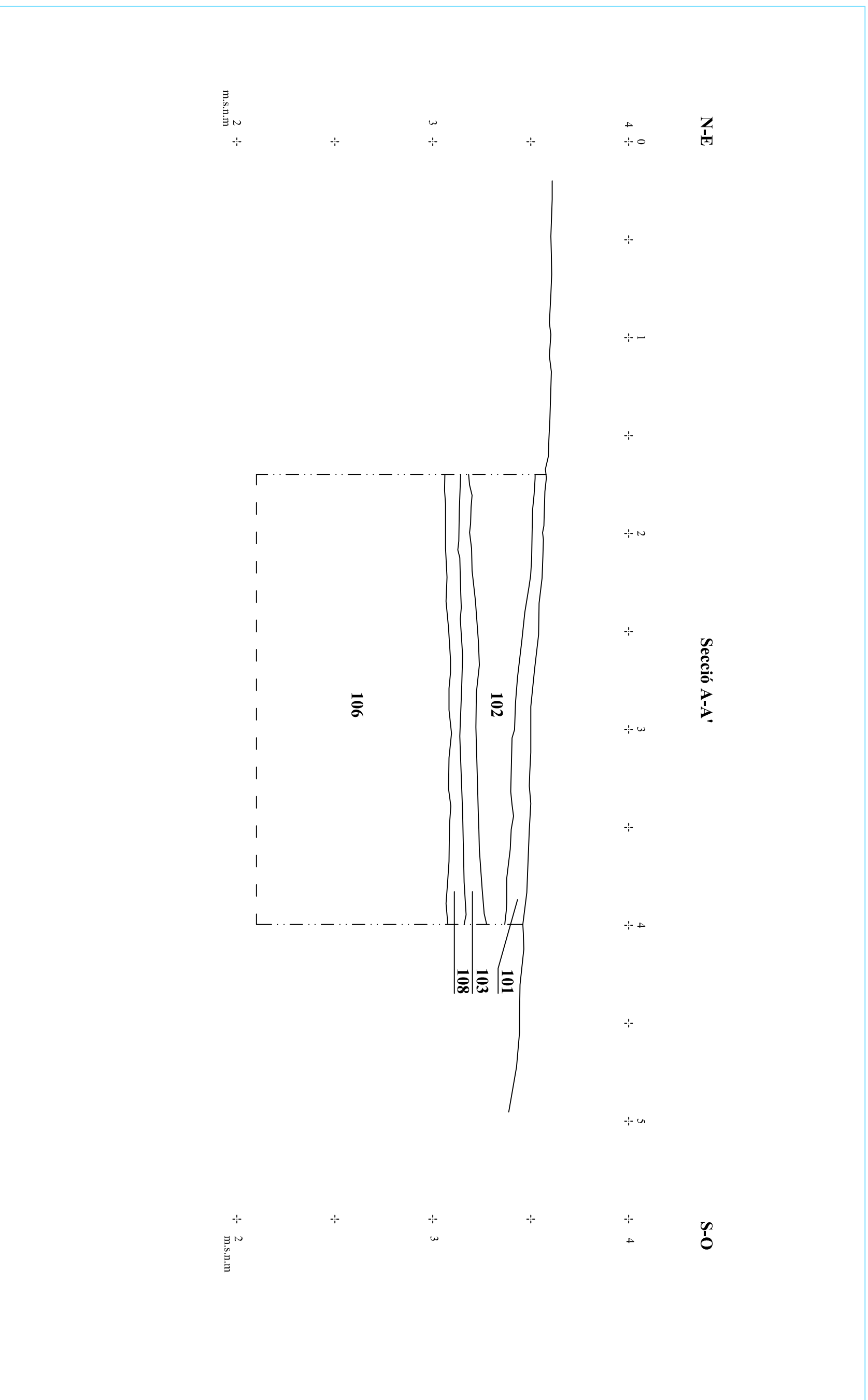
NOM DEL PLÀNOL

Planta

Núm.

1

Data: febrer 2004

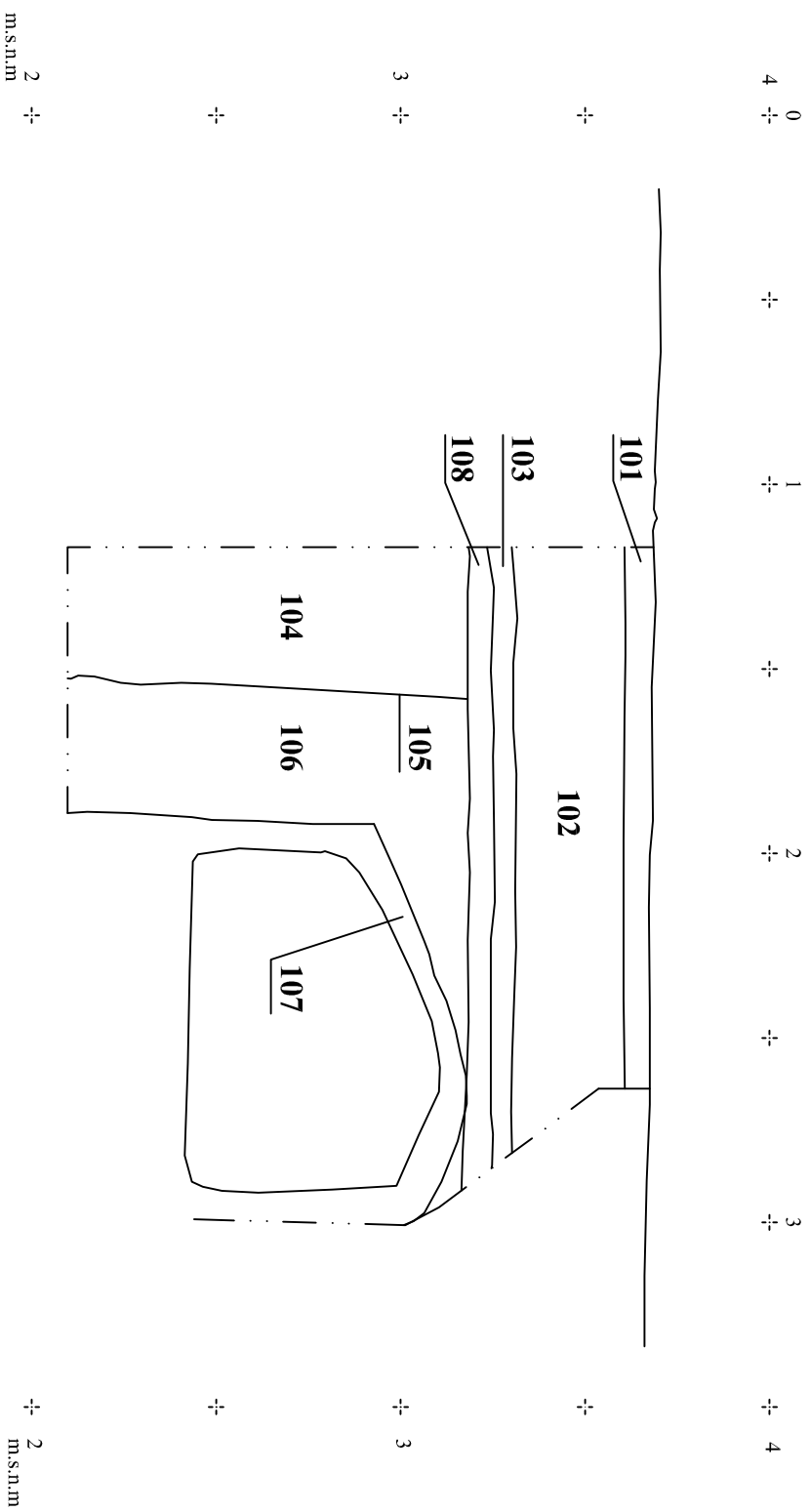

DIRECCIÓ ARQUEOLÒGICA		AUTORS			INTERVENCIÓ	NOM DEL PLÀNOL	Núm.
Mikel Soberón Rodríguez		Laila Creus Gispert			C/Anselm Clavé, 9 Barcelona (Barcelonès)	Secció A-A'	2
DIN A3		Escala: 1:20				Data: febrer 2004	

N-O

Secció B-B'

S-E

DIR. ARQUEOLÒGICA

Mikel Soberón

AUTORS

Laila Creus

DIN A4

Escala: 1:20

INTERVENCIÓ

C/Anselm Clavé, 9
Barcelona (Barcelonès)

NOM DEL PLÀNOL

Secció B-B'

Núm.

3

Data: febrer 2004

DOCUMENTACIÒ FOTOGRÁFICA

Num. Foto

Sector

1

Descripció

Vista general SE del sondeig

UE

2

Descripció

Vista general SE del sondeig.

UE

3

Descripció

Vista sud del paviment UE:103.

UE 103 101 107 106 104

4

Descripció

Vista sud del paviment UE:103

UE 103 101 107 106 104

5

Descripció

Vista NE del estrat UE:104.

UE 104 108 103 102 101

Num. Foto

Sector

6

Descripció

Vista NE del estrat UE:104.

UE 104 108 103 102 101

7

Descripció

Vista SW del estrat UE:106.

UE 106 104 107

8

Descripció

Vista SW del estrat UE:106

UE 106 104 107

9

Descripció

Vista W de la calveguera UE:107.

UE 107 106 104 108 103 102 101

10

Descripció

Vista W de la claveguera UE: 107

UE 107 106 104 108 103 102 101

Num. Foto

Sector

1

Descripció

Vista general SE del sondeig

UE

2

Descripció

Vista general SE del sondeig.

UE

3

Descripció

Vista sud del paviment UE:103.

UE 103 101 107 106 104

4

Descripció

Vista sud del paviment UE:103

UE 103 101 107 106 104

5

Descripció

Vista NE del estrat UE:104.

UE 104 108 103 102 101

Num. Foto

Sector

6

Descripció

Vista NE del estrat UE:104.

UE 104 108 103 102 101

7

Descripció

Vista SW del estrat UE:106.

UE 106 104 107

8

Descripció

Vista SW del estrat UE:106

UE 106 104 107

9

Descripció

Vista W de la calveguera UE:107.

UE 107 106 104 108 103 102 101

10

Descripció

Vista W de la claveguera UE: 107

UE 107 106 104 108 103 102 101
